

Szönyi-bemutató a Béke téri Iskolában

Operatörténeti adalék 1959-ből¹

KÖTELES GYÖRGY

AMIKOR VESZPRÉMBEN JÁRÓKELŐKTŐL, HELYBELIEKTŐL a Béke teret kérdeztem, sokan nem tudtak útbaigazítani. Történetünk főszereplője, 60 év távlatából, az iskola nevére sem emlékezett, csupán az útvonalra, a várból odavezető lépcsőre. Szívesen mesél azonban veszprémi tanári–kórusvezetői éveiről, közöttük Szönyi Erzsébet első gyermekoperájának színpadra állításáról.

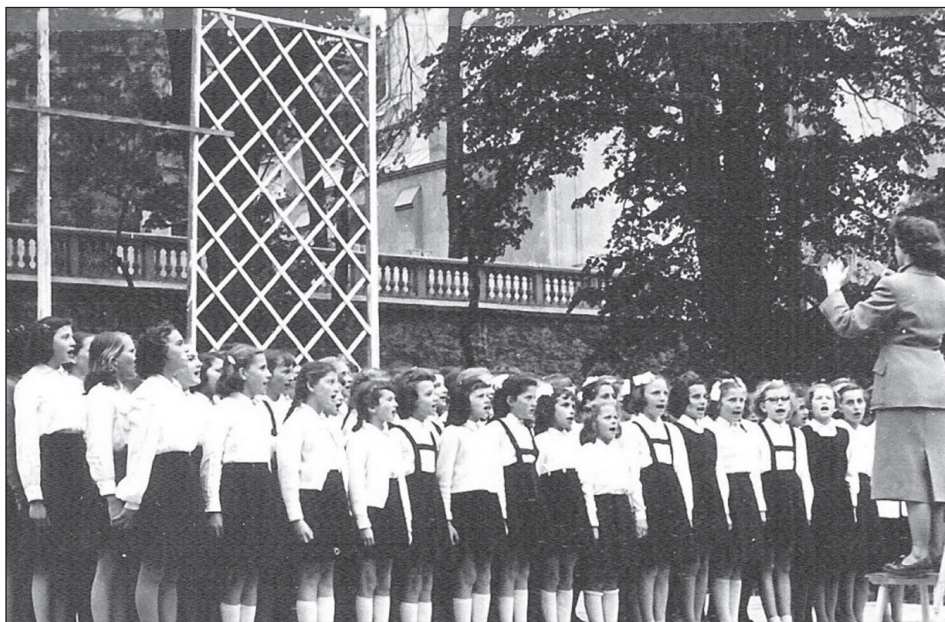
Hol is járunk hát? A magyar történelem a névcserék története. A korábbi Ranolder Intézet, a mai Padányi Schola Catholica, 1948–1991 között viselte a Béke téri Általános Iskola nevet. Párszáz lépésre azoktól a helyektől, ahol a *Fényes szelek* felvételei készültek: Dubniczay-palota, Benedek-hegy. Hol járunk? Tíz évvel a film bemutatója előtt, évtizeddel a fényes szelek reményteljes korszaka után. 1959 májusában más szelek fűjtak. 16 hónapja volt Bruszniai Árpád, két hónapja Mansfeld Péter kivégzése.

Azokat az éveket tanárok, diákok, szülők mindnyájan megsínylették. Az iskola jegyzőkönyveiből, sorokból és sorok közül kiolvasható, miként hatolt be az utca az épület falai közé, irodákba, tantermekbe, folyosókra, és miként bénult meg egy időre az élet. Ámde élni kell. Folytatni kell. Volt mit folytatni. A Béke téri leányiskola élén zeneszerető igazgató áll Péterfy Adolf személyében, az ő vezetése alatt nagyon sikeres zenekar is működik (ezt, hangszerekkel együtt 1957-ben átveszi a zeneiskola). Az ének és az énekes színjátszás is virágzik. 1953 májusában Poldini: *Vadrózsa* c. kisoperáját négy estén adják elő a városi színházban (akkoriban még társulat nélküli művelődési ház és befogadó színház). Decemberben Kodály Zoltán születésnapja alkalmából „*kótaolvasó verseny*”-t rendeznek: éneklés, dallamdiktálás, szolmizálás (általános iskolában!), 147 tanuló részvételével. Igaz, Veszprém városa zenei téren mindenkor élenjáró. Hiszen, Kecskemét után másodikként és Budapestet megelőzve, Kodály Zoltán támogatásával, ebben a városban indul zenei tagozatú osztály, épp 1953 szeptemberében. De az egy másik iskola (a Dózsavárosi), és azok a gyerekek még csak elsősök.

---

¹ Az írás közlésének kettős aktualitása van: egy veszprémi iskolatörténeti esemény 60. évfordulója és a zeneszerző április 25-én ünnepelt 95. születésnapja.

Folytatni kell. Énekelni kell. 1956-ban új karvezető kerül a Béke téri iskolába, a Zeneakadémián frissen végzett Für Éva. Számára a Veszprémben töltött három év – így fogalmaz, mikor emlékeiről kérdezem – „szakmailag és emberileg is első szerelem”. Újjáalakult a kórus. Egy hetedikes tanuló „Karének Króniká”-ja rögzíti az eseményt: „A hangosbemondóban hirdette az igazgató bácsi, hogy aki karénekes akar lenni, az jöjjön próbára. Még ilyent nem hallottunk, hogy magunktól kell menni karénekre. Eddig mindig úgy választottak ki közülünk, és ha akart valaki, ha nem, karénekesnek kellett lenni.”² Az önkéntesség bevált: az énekkarosok létszáma eléri a 120 főt, túljelentkezés miatt egy idő után el kell tanácsolni a gyerekeket. Az *Ó, felvirradt a szép óra* kezdetű Mozart-kánon szólókvartettben történő éneklése a belépő a kórusba. Volt is eredmény. „A Für Éva tanárnő vezette iskolai énekkar nagy sikert aratott a balatonfüredi Dalos Napokon és a Kodály Hangversenyen” – olvassuk az iskola jubileumi évkönyvében az 1958. évi krónikát.

Kóruszereplés a veszprémi Színházkertben, vezényel Für Éva

1959 májusában került sor azután az említett Szőnyi-operabemutatóra, „A makrancos királylány” előadásaira.

1959. Hol járunk? Egy többezer km sugarú kör fókuszpontján. Évtizede, hogy Szőnyi Erzsébet, megtérve párizsi tanulmányútjáról, Gémes Lajos pedig a Kau-

² HORVÁTH 1956–57

kázuson túlról, hadifogságból, ismét összetalálkoztak, hogy ezentúl „*megújult életük terhét-örömét együtt hordozzák*”³. Hol járunk? Egy félelmekkel, megfélemlítésekkel teli világban. Évtizede, hogy Szőnyi Erzsébet gimnáziumi tanári pályafutása (a budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban), politikai tiltásra, megszakadt. Tapasztalatai azonban rövidesen gyümölcsöt érleltek, 1954-ben megjelent, utóbb világszerte ismertté lett tankönyvsorozatban (mert hiszen szerzője a ma már hungarikumként és az UNESCO által világörökségként számontartott Kodály-pedagógia öt kontinensen ismert és elismert apostola); az idő tájt színpadi műveket – két balettet – is komponált gyermekeknek. Komponált már a „nagyok” színpadára is, *Táncjelenet*-et, operát (*Dalma*), mikor rátalált a gyermekopera műfajára.

Péterfy Adolf iskolaigazgató, Fűr Éva énektanárral és egy diáklánnyal.

Gyermekopera? Pontosabban: gyermek-előadókra szánt opera? Igen, ez a régi-új műfaj (családfaja, tágasan értelmezve, a barokk iskolai színjátszástól Poldini Edéig és Benjamin Brittenig ível) ekkoriban reneszánszát éli, hiszen a kodályi programnak úgyszólván magától értetődő terepe: hatványozza a színház és a zene személyiséget gazdagító-alakító hatását. Íme, egy rab világban errefelé szabad az út. Többen gazdagítják ekkoriban a gyermekopera repertoárját, az egykori bakonyoszlói kántor-tanító Békefi Antaltól a filmzenéiről világhírű Ránki Györgyig. A műfaj háború utáni hazai reneszánszának úttörője alighanem Szőnyi Erzsébet: első ilyen darabja, *A makrancos királylány*, 1955-ben íródott; a fővárosban még ugyanabban az évben bemutatták, hamarosan

rádiófelvétele is készült. Fűr Éva – Szőnyi növendékeként – még a Zeneakadémiáról ismerte a kompozíciót, hogy azután a színpadra állításával koronázza meg veszprémi tanáréveit.

A Béke téri „normál” leányiskola 1959-es veszprémi előadásainak közönsége a mű zongorakíséretes verzióját hallhatta, a többszólamú kórusok szövetét pedig

³ GÉMES

néhol – szerzői jóváhagyással – egyszerűsítették. Négy alkalommal játszották, egyiken a zeneszerző is jelen volt. Az előadásokat ezúttal is a színházban tartották „nagy erkölcsi sikerrel, a tantestület és a gyerekek elismerő oklevelet kaptak [a megyei vezetéstől]. Az előadás bevétele 12 614 Ft, összes kiadása 5 104 Ft volt.”⁴ A bevétel összege ma nem sokat mond, a ráfordításhoz viszonyított aránya azonban beszédes, egy kg kenyér akkoriban 3 forint.

Jelenet A makrancos királynő előadásából.

Für Éva további pályája a szólóénekes felé fordult, tanított zeneiskolában Balasgyarmaton, tanárképző főiskolán Szombathelyen, nyugdíjas éveiben pedig a Zeneakadémián; számos koncertet adott, 80 évesen is pódiumra lépett a budapesti Nádor Teremben. Sajátos formában a kórusvezetéshez sem lett hűtlen: több éven át dolgozott pszichiátriai betegekből álló zeneterápiás csoporttal Intaházán, a nevezetes *Aranyketréc*ben.

A 95. születésnapját idén ünneplő Szőnyi Erzsébet akadémikus, a pittsburghi Dusquesne Egyetem díszdoktora, A Nemzet Művésze, mindmáig (!) új, meg új alkotásokkal gazdagítja a lelkeket. Következtek az újabb operák (*Firenzei tragédia*; *Adáshiba*), gyermekoperák és zenés mesejátékok (négy további egy- vagy kétfelvonásos darab), és született sok-sok egyéb kompozíció, énekes és hangszeres, kicsiknek és nagyoknak.

---

⁴ GAÁL 2004. 145.

A makrancos királylány országjárása pedig, nagyszínpadon és iskolákban, azóta is tart: az egykori budapesti Bartók Teremtől (ahonnan 1960-ban élő adásban közvetítette a Televízió) a mai Erkel Színházig, kecskeméti református iskolától pécsi zenei általánosig, a szegedi tanárképző gyakorlójától a székesfehérvári Vörösmarty Színházig (csak itt, 1992-ben, az előadást betanító-levezénylő Lovrek Károly kimutatása szerint 50 alkalommal játszották) hosszan sorolhatnók állomásait. Most felidézt, 60 évvel ezelőtti veszprémi előadása: az első állomások egyike.

Köszönet illeti Gaál Richárd urat, a Padányi Schola Catholica igazgatóhelyettesét, az iskolatörténeti adatok feltárásában nyújtott készséges segítségéért.

A fényképeket Für Éva magángyűjteményéből közöljük.

IRODALMI HIVATKOZÁSOK

GAÁL Richárd (szerk., 2004): *A Ranolder intézettől a Padányi iskoláig – a Padányi Schola Catholica 150 éves jubileumi évkönyve*. Veszprém.

GÉMES Lajos, Dr. (é. n.): *Ahogy én emlékezem (1944–1948)*. [Hadifogolynapló.] H. n., n. n. ISBN 963 229 260 X

HORVÁTH Erika (1956–57): *Karének Krónika*. Kézirat. (Für Éva birtokában.)

LOVREK Károly karnagy honlapja: http://users.atw.hu/lovrek/l_nyitolap.htm (2019. 04. 30.)